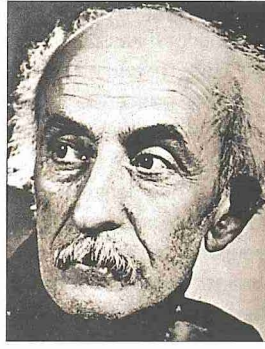

OA, III (1912), s. 54; Fr. Taeschner, "Beiträge zur Frühosmanischen Epigraphik und Archaeologie: Das Nilüfer-İmaret in Isnik und seine Bauinschrift", *Isl.*, XX/2 (1932), s. 127-137; Ali Saim Ülgen, "İznik'te Türk Eserleri", *VD*, I (1938), s. 65-66; Afife Batur, "Osmanlı Camilerinde Almaşık Duvar Üzerine", *Anadolu Sanatı Araştırmaları*, II, İstanbul 1970, s. 147-148; Seyfi Başkan, "İznik'te Nilüfer Hatun İmaret'i", *Türkiyemiz*, sy. 48, İstanbul 1986, s. 18-20; Faruk K. Şahin, "İznik Nilüfer Hatun İmaret'i Duvarındaki Çiniler Üzerine", *Arkeoloji ve Sanat*, sy. 119, İstanbul 2005, s. 79-84.

AHMET VEFA ÇOBANOĞLU

Nîmâ Yûşic

NÎMÂ YÛŞİC

(نیمایوشیج)

Ali İsfendiyârî-yi Nîmâ Yûşic
(1897-1960)

Modern İnan şiirinin kurucusu.

11 Kasım 1897'de Mâzenderan'ın Âmul şehrine bağlı Yûş köyünde doğdu. Bölgenin soylu bir ailesine mensup olan babası İbrâhim Han Nûrî bir çiftçiydi. Okuma yazmayı köyünde öğrenen Nîmâ, ilkokulu ailesiyle birlikte gittiği Tahran'da bitirdikten sonra girdiği Saint Louis Lisesi'nden 1917'de mezun oldu. Fransızca'nın yanı sıra Arapça'yı da öğrendi. Bu arada tanıştığı şair Nizâm Vefâ'nın teşvikiyle şiir söylemeye başladı. İlk görevi Maliye Bakanlığı'nda düşük ücretli bir memuriyettir. Bu görevi sırasında Tahran'da edebî çevrelerle ilişkilerini geliştirdi. Meliküşuarâ Bahâr, Ali Asgar Hikmet ve Mirza Ahmed Han Eşterî gibi önde gelen isimlerin meclislerinde bulundu. Ardından Reşt, Astara ve Tahran'da öğretmenlik yaptı. 1939'da Millî Eğitim Bakanlığı'nca yayımlanan *Mûsikî* dergisinin yayın kurulu üyeliğine getirildi ve derginin yayımına son verdiği 1941 yılına kadar bu görevini yürüttü. Dergide çok sayıda şiiri ve makalesi neşredildi. Ardından bir süre işsiz kalan Nîmâ, 1947 yılından sonra Millî Eğitim Bakanlığı Basın Yayın Dairesi'nde çalışmaya başladı. 4 Ocak 1960 tarihinde ölümüne kadar bu görevini sürdürdü.

Önceleri klasik tarzda özellikle Horasan üslûbunda şiirler yazan Nîmâ daha sonra başladığı serbest stilde modern şiirin İran'daki kurucusu sayılmış, ilk şiirleri *Nevbahâr* ve *Qarn-ı Bîstum* gibi dergilerde, ardından *Peyâm-i Nev*, *Nâme-i Merdüm*, *Endîşe-yi Nev* ve *Kevîr* gibi dergilerde yayımlanmıştır. Kendisinden sonra birçok şairi etkileyen Nîmâ "Hande-i Serd", "Ey Âdemhâ", "Nâkûs", "Mürg-ı Âmin", "Gurâb", "Gul-Mehtâb" gibi şiirleriyle şöhret kazanmıştır. Rubâileri Ömer Hayyâm'ın dü-

şüncelerine yakın fikrî ve felsefî konuları içermesi bakımından önem taşır. Ayrıca Mâzenderan'ın mahallî dilinde şiirler yazmıştır.

Eserleri. 1. *Kışsa-i Reng-i Peride*. Mesnevi formunda olup toplumsal bozuklukları dile getirdiği 500 beyitlik ilk manzum eseridir (Tahran 1300 hş.). 2. *Hânevâde-i Serbâz*. Bazı şiirlerini ihtiva etmektedir (Tahran 1305 hş.). 3. *Efsâne* (Tahran 1329 hş.). Nîmâ, Farsça şiirde modernizmi başlatmasının müjdecisi olan bu eserinde aruz ve kurallarından kopmaya çalışırsa da bunu henüz tam olarak uygulamadığı görülmektedir. Kişisel gözlemlerinden kaynaklanan hayalî kullanımıyla olduğu kadar konuya empresyonistik yaklaşımıyla da tek ve emsalsizdir.

Diğer eserleri arasında *Dünyâ Hâne-i Men Est* (Tahran 1375 hş.), *Nâme-hâ-yi Nîmâ Yûşic* (Tahran 1363 hş.), *Nâkûs* (Tahran 1375), *Harîhâ-yi Hemsâyehâ* (Tahran 1351 hş.), *Feryâdhâ-yi Diğer ve 'Ankebût-i Reng* (Tahran 1363 hş.) ve *Merkad Âkâ* (Paris 1368 hş.) yer alır. Şiirleri Sîrûs Tâhbâz tarafından *Mecmû'a-i Kâmil-i Eş'âr-i Nîmâ Yûşic* adıyla toplu olarak yayımlanmıştır (Tahran 1370). Tâhbâz mektuplarını da toplu olarak *Nâme-hâ* adıyla neşretmiştir (Tahran 1368 hş.).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Kâsım Cennetî Atâî, *Nîmâ: Zindegânî ve Âşâr-ı Ū*, Tahran 1334 hş.; M. Bâkır-ı Burkâî, *Sûhanverân-ı Nâmî-yi Mu'âşır*, Tahran 1351 hş., s. 265-270; Yahyâ Âryanpûr, *Ez Şabâ tâ Nîmâ*, Tahran 2535 şş., II, 466-479; Gulâm Hüseyin Yûsufî, *Çeşme-i Rûşen: Didâri Bâ Şâ'irân*, Tahran 1369 hş., s. 476-492; Hüseyin-i Rezmî, *Envâ'-ı Edebî ve Âşâr-ı Ân der Zebân-ı Fârsî*, Meşhed 1372 hş., s. 43-44; İsmâil Hâkimî, *Edebiyyât-Mu'âşır-ı İrân*, Tahran 1374 hş., s. 69-78; M. Ca'fer Yâhakkî, *Çün Seb'ü-yi Teşne*, Meşhed 1374 hş./1995, s. 88-100; Ali Mir Ehsârî, *Kitâbsînâsi-yi Nîmâ Yûşic*, Tahran 1375 hş.; Fâtima Reşvend, *Zindegi-yi Nîmâ*, Tahran 1377; Mansûr Servet, *Nażariyye-i Edebî-yi Nîmâ*, Tahran 1377 hş.; Emîr İsmâilî, *Nîmâ Yûşic*, Tahran 1378 hş.; M. Şems Lengrûdî, *Nîmâ Yûşic*, Tahran 1380 hş.; Munîb Rahman, "Nîmâ Yûşic", *EP* (İng.), VIII, 43-44.

SAİME İNAL SAVI

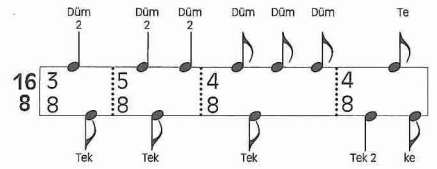
NÎM - BEREŞAN

(نیم برافشان)

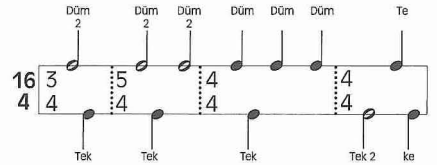
Türk mûsikisi usullerinden.

Türk mûsikisinin büyük usullerinden biri olup XV. yüzyıldan beri kullanıldığı tahmin edilmektedir. On altı zamanlı olan nîm-bereşan usulü, otuz iki zamanlı bereşan usulünün zaman bakımından yarısı olduğu ve bereşan usulünü meydana getiren darbların yarı kıymetleri alınarak oluşturulduğu için bu ismi almıştır. Nîm-bereşan usulü, bir üç zaman ve bir beş zamanla iki dört zamandan, diğer bir ifadeyle bir semâi, bir Türk aksağı ve iki sofyanın birbirine eklenmesiyle meydana gelmiştir. Usulün 16/8'lik birinci ve 16/4'lük ikinci mertebesi mevcutsa da daha çok 16/4'lük mertebesi tercih edilmiştir. Peşrev, beste ve bazı ilâhilerde kullanılan bu usulle ölçülmüş eserlerden günümüze sadece Şerîf'in bayatî makamındaki peşrevi ulaşmıştır. Usulün 1. darbı kuvvetli, 2. darbı zayıf, 3. darbı kuvvetli, 4. darbı zayıf, 5 ve 6. darbları kuvvetli, 7. darbı zayıf, 8. darbı yarı kuvvetli, 9. darbı zayıf, 10. darbı kuvvetli, 11. darbı yarı kuvvetli, 12. darbı zayıftır.

16/8'lik 1. mertebesi:

16/4'lük 2. mertebesi:

BİBLİYOGRAFYA :

Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Mûsikisi*, İstanbul 1935, II, 83-84; Özkan, *TMNCI*, s. 643-644.

İSMÂİL HAKKI ÖZKAN

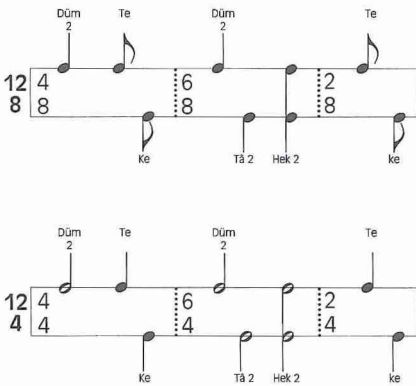
NÎM - ÇENBER

(نیم چنبر)

Türk mûsikisi usullerinden.

"Yarım çember" anlamına gelen nîm-çenber, Türk mûsikisinin yirmi dört zamanlı büyük usullerinden biri olan çenber usulünün zaman bakımından yarısı olup çenber usulünün bazı parçaları da bu usu-

lün içinde yer alır. On iki zamanlı olan nîm-çenber usulü bir dört zaman, bir altı zaman ve bir iki zamandan, diğer bir ifadeyle bir sofyana, bir yürük semâi ve bir nîm-sofyanın birbirine eklenmesiyle meydana gelmiştir. 12/8'lik birinci ve 12/4'lük ikinci mertebeleri kullanılan bu usulle peşrev, beste ve bazı dinî formlar ölçülmüştür. Usulün 1. darbı kuvvetli, 2. darbı yarı kuvvetli, 3. darbı zayıf, 4. darbı kuvvetli, 5. darbı yarı kuvvetli, 6. darbı zayıf, 7. darbı yarı kuvvetli ve 8. darbı zayıftır. Zurnazen İbrâhim Ağa'nın sünbüle peşrevi 1. ve Muzaffer'in hüseyinî peşrevi 2. mertebeye örnek olarak verilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Musikisi*, İstanbul 1935, II, 83; Hüseyin Sâdeddin Arel, *Türk Müsîkisi Nazariyatı Dersleri* (haz. Onur Akdoğu), Ankara 1991, s. 111-112; Özkan, *TMNCI*, s. 628-629.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

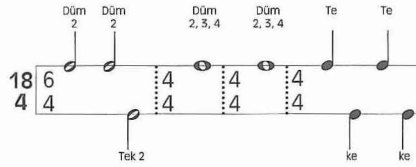
NİM-DEVİR

(نیم دور)

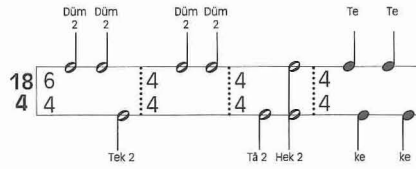
Türk müsikisi usullerinden.

Türk müsikisinin büyük usullerinden biri olup XV. yüzyıldan beri kullanılmaktadır. Her ne kadar devr-i kebîr usulünün ikinci dört zamanı ile sonra gelen altı zamanlık bir parçasının çıkarılmasıyla elde edilip nîm-devir (yarım devir) ismini almışsa da devr-i kebîr usulünün zaman bakımından yarısı değildir. Çıkarılan on zamanın dışındaki diğer vuruşlar devr-i kebîr ile aynıdır. On sekiz zamanlı olan nîm-devir usulü bir altı zamanla üç adet dört zamandan, diğer bir ifadeyle bir yürük semâi ile üç sofyandan yapılmıştır. 18/4'lük ikinci mertebesi daha fazla kullanılan bu usul peşrev, beste ve ilâhilerde tercih edilmiştir. Usulün 1. darbı kuvvetli, 2. darbı yarı kuvvetli, 3. darbı zayıf, 4. darbı kuv-

vetli, 5. darbı yarı kuvvetli, 6. darbı kuvvetli, 7. darbı yarı kuvvetli, 8. darbı kuvvetli, 9. darbı zayıf, 10. darbı yarı kuvvetli ve 11. darbı zayıftır. Nîm-devir usulünün eskiden kullanılan ilk şekli devr-i kebîr usulünde de olduğu gibi sade bir yapıdadır:

Sonraki devirlerde 1. ve 2. dört zaman vellelendirilerek usul şu şekli almıştır:

Mûsî'nin nişâburek peşreviyle Yahyâ Nâzîm'in bayatî makamında, "Değil câm-ı mey açıldı gül-i bâğ-ı tarab şimdi"; Basmacı (Tulum) Abdi Efendi'nin uşşak makamında, "Bakılmaz ârız-ı pür-tâbına ol mâhitâbânın" mısraıyla başlayan besteleri bu usulle ölçülmüş eserlendendir.

BİBLİYOGRAFYA :

Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Musikisi*, İstanbul 1935, II, 91, 102-108, 113; Özkan, *TMNCI*, s. 649; Sadettin Heper, "Türk Musikisinde Usuller", *MM*, sy. 345 (1978), s. 7.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

NİM-EVSAT

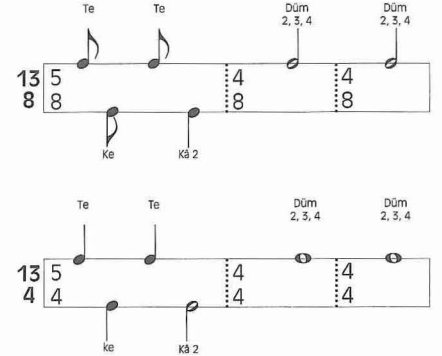
(نیم اوسط)

Türk müsikisi usullerinden.

On üç zamanlı olan bu usule yirmi altı zamanlı evsat usulünün zaman bakımından yarısı olduğu için "yarım evsat" anlamında nîm-evsat adı verilmiş ve evsat usulünün beş zamanlı ilk parçası ile sekiz zamanlı son iki parçasının vuruş kalıpları da aynı olmak üzere bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Usulün evsat gibi "düm" darbıyla bitmesi özellik arzeder. Bir nazariyeye göre küçük, diğer bir nazariyeye göre büyük bir usul olan nîm-evsat bir beş zamanla iki dört zamandan, diğer bir ifadeyle bir Türk aksağı ile iki sofyandan yapılmıştır.

13/8'lik birinci ve 13/4'lük ikinci mertebeleri bulunan usul dinî formlardan ilâhî

ve tevşîhler başta olmak üzere bazı şarkı ve türkülerde kullanılmıştır. Usulün 1. darbı yarı kuvvetli, 2 ve 3. darbları zayıf, 4 ve 5. darbları kuvvetli, 6. darbı yarı kuvvetlidir. Şeyh Seyyid Efendi'nin nevrüz makamında, "Kudûmün rahmet-i zevk u safâdır yâ Resûlellah" mısraıyla başlayan tevşîhi; III. Selim'in rast makamında, "Andeñib olmak dilersen ol güle"; Zekâi Dede'nin hicazkâr makamında, "Şöyle sakla sırr-ı aşkı tende cânın duymasın" mısralarıyla başlayan ilâhileri bu usulle ölçülmüş eserlerden bazılarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Musikisi*, İstanbul 1935, II, 108, 113; Özkan, *TMNCI*, s. 632-633; Hüseyin Sâdeddin Arel, *Türk Müsîkisi Nazariyatı Dersleri* (haz. Onur Akdoğu), Ankara 1991, s. 113-114; Sadettin Heper, "Türk Musikisinde Usuller", *MM*, sy. 345 (1978), s. 6.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

NİM-HAFİF

(نیم خفیف)

Türk müsikisi usullerinden.

On altı zamanlı bir usul olan nîm-hafif usulüne bu isim, Türk müsikisinin otuz iki zamanlı usullerinden hafif usulünün zaman bakımından yarısı olduğu için verilmiştir. Hafif usulünün ilk iki dört zamanı ile son iki dört zamanının yan yana getirilmesinden oluşturulmuş olan nîm-hafif usulü dört adet dört zamandan, diğer bir ifadeyle dört sofyandan meydana gelmiştir. Bu usul aynı zamanda darb-ı fetih ve hâvî usullerinin son on altı zamanlık bölümlerini oluşturur.

16/4'lük ikinci mertebesi kullanılan bu usul ile kâr, peşrev, beste ve bazı ilâhiler ölçülmüştür. Usulün 1. darbı kuvvetli, 2. darbı zayıf, 3 ve 4. darbları kuvvetli, 5. darbı zayıf, 6 ve 7. darbları kuvvetli, 8. darbı zayıf, 9. darbı yarı kuvvetli, 10. darbı zayıf, 11 ve 12. darbları kuvvetli, 13. darbı yarı kuvvetli, 14, 15 ve 16. darbları zayıftır.